

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**кандидата педагогічних наук П. Ф. Пиптюка
на дисертацію О. В. Бурлаки на тему: “Формування
географічних понять в учнів із порушеннями слуху 6-9
класів”, представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 –
“корекційна педагогіка”**

Дисертаційне дослідження Бурлаки Ольги Вікторівни присвячене одному з актуальних у корекційній педагогіці питань формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху 6-9 класів. Враховуючи спрямованість сучасної спеціальної освіти на навчання учнів із порушеннями слуху з подальшим її становлення як життєдіяльного члена суспільства та забезпечення максимальних можливостей її саморозкриття, а також визнання соціокультурної та мовної самобутності нечуючої особистості, свідчать про актуальність вибраної теми дослідження. Методика формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху є досить новою та нерозробленою проблематикою корекційної педагогіки, що додає актуальності роботі, виконаній О.В.Бурлакою. Всебічне вивчення та аналіз методики формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху – важливий чинник осмислення етапів цілеспрямованого формування географічних понять у школярів середніх класів з подальшим виявленням прогалин у знаннях, уміннях і навичках та їх корекції на наступних уроках.

Представлена до захисту робота належить до наукової проблематики корекційної педагогіки, яка активно займається, зокрема, навчанням учнів із порушеннями слуху. Тобто, методика формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху 6-9 класів є своєрідним комплексом поетапного формування географічних понять з подальшою перевіркою рівня сформованості географічних понять за допомогою трьох блоків завдань на повноту сформованості поняття, на готовність до застосування поняття у практичній діяльності та на володіння поняттям у системі сформованих понять.

Необхідно відзначити, що об'єкт, предмет та завдання дослідження сформульовані досить чітко, що дало можливість авторці реалізувати мету роботи, яка полягала у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху 6-9 класів.

Теоретична частина роботи висвітлена у *першому розділі* «Теоретико-методичні засади формування географічних понять в учнів 6-9 класів із збереженим і порушеним слухом» свідчить про ґрунтовність наукової підготовки й реалізації наукових задумів дисертантки. Нею опрацьовано різноманітні за напрямками й фундаментальні за рівнем дослідження та інтерпретації наукові роботи вітчизняних і зарубіжних авторів. Здійснено систематизацію теоретичних досліджень, які представляють як класичні розробки проблеми формування географічних понять у спеціальних закладах загальної середньої освіти. Зокрема розкрито роль формування географічних понять при опануванні шкільним курсом географії, особливості формування географічних понять в учнів із збереженим і порушеним слухом та використання дидактичних прийомів і засобів навчання при формуванні географічних понять в учнів із збереженим і порушеним слухом.

Другий розділ дисертації «Особливості сформованості географічних понять в учнів 6-9 класів із порушеннями слуху» присвячується особливостям формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху, особливостям сформованості географічних понять в учнів із порушеннями слуху за мовним типом родини та організаційно-педагогічним умовам активізації формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху. Авторкою коректно визначено особливості формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху та вдалося перевірити ефективність методики формування географічних понять за допомогою трьох блоків завдань.

Найбільш вагомим за своєю теоретичною та практичною значущістю у дисертації є *третій розділ* – «Методика формування географічних понять в учнів 6-9 класів із порушеннями слуху». У ньому проаналізовані спеціальні принципи навчання учнів із порушеннями слуху, визначено організаційно-

педагогічні умови формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху, обґрунтовано та подано методичні рекомендації щодо формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху. Викликає професійний інтерес жести́вник географічних понять, який подано у додатку. Особливо слід відзначити, що представляючи запропоновану модель, дисертантка згідно законам вертикальної та горизонтальної поліфункціональності педагогічної системи чітко встановлює конститутивні ознаки інноваційності методики формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху та переконує в аргументованості результатів дисертаційного дослідження.

Робота написана одноосібно, містить сукупність нових наукових результатів і положень, висунутих авторкою для прилюдного захисту, має внутрішню єдність і свідчить про особистий внесок автора в науку.

Висновки до розділів дисертації віддзеркалюють основні здобутки автора, є достатньо репрезентативними і відповідають поставленим завданням дослідження.

Зміст автореферату відповідає основним положенням змісту дисертації, в ньому повною мірою висвітлено хід та основні результати наукового пошуку. Текст роботи оформлений відповідно до встановлених вимог, а основні її положення досить повно відображені в наукових публікаціях автора.

Дисертаційне дослідження розв'язує всі поставлені завдання, які знаходять ґрунтовне висвітлення у загальних висновках дисертації.

Список використаних джерел (250 найменувань) свідчить про ґрунтовний підхід дисертантки до роботи, яка досконало володіє теоретичними аспектами досліджуваної проблеми. У додатках представлено жести́вник географічних термінів, карта спостереження за особливостями формування географічних понять, анкети для вчителів та учнів, протокол аналізу поурочного плану та завдання на виявлення сформованості географічних понять в учнів із порушеннями слуху 6-9 класів.

Слід відмітити помітну експериментальну базу дослідження та значну кількість задіяних в ньому учасників (вчителів географії, сурдопедагогів, учнів із порушеннями слуху), вагому кількість впроваджень та апробацій результатів

дослідження на міжнародних, всеукраїнських та обласній конференціях. Відмітним є й значна кількість підготовлених за матеріалами дослідження публікацій (24 публікації, з них 8 статей у фахових наукових журналах та збірниках наукових праць, 16 публікацій матеріалів та тез конференцій, що додатково висвітлюють наукові результати дисертації).

Зміст автореферату відповідає представленому тексту дисертації.

При цьому, представлена до захисту робота не позбавлена деяких недоліків, а саме:

1. Дисертаційна робота дещо переобтяжена теоретичним аналізом, зокрема його перша частина.

2. При аналізі літератури необхідно було б посилити авторську інтерпретацію наукових матеріалів.

3. Автор пропонує у констатувальній частині дослідження різноманітні діагностичні завдання, які були спрямовані на перевірку рівня сформованості географічних понять в учнів із порушеннями слуху, проте не пояснює, чи враховувалися при цьому критерії оцінювання навчальних досягнень учнів із порушеннями слуху, рекомендовані МОН України.

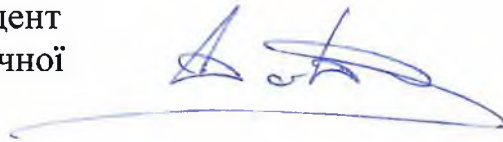
4. Наведені в додатках розгорнуті комплекси завдань на виявлення сформованості географічних понять в учнів із порушеннями слуху 6-9 класів було б доцільно подати як окрему публікацію у вигляді методичних рекомендацій для вчителів географії спеціальних закладів загальної середньої освіти.

Зазначені зауваження не знижують якості представленої роботи, яка за своїм науковим рівнем, новизною у дослідженні проблеми, теоретичним та практичним значенням відповідає рівневі кандидатських дисертацій. У свою чергу, дисертантка, за результатами аналізу теоретичних даних, виявляє досить високий рівень науково-теоретичної підготовки, демонструє уміння та навички з формування географічних понять в учнів із порушеннями слуху. Відповідно до результатів дослідження можна стверджувати, що мету досягнуто, а завдання виконано.

Загалом, дисертаційна робота «Формування географічних понять в

учнів із порушеннями слуху 6-9 класів» є самостійним, завершеним дослідженням, яке за актуальністю, змістом, одержаними результатами, обсягом і оформленням відповідає вимогам, які висуваються нормативними документами до кандидатських дисертацій, а її автор Бурлака Ольга Вікторівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.03 – корекційна педагогіка.

Кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики фізичної
культури і спорту

Пиптюк П.Ф.

Підпис доцента кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту,
кандидата педагогічних наук, Пиптюка Павла Федоровича **засвідчую.**

Заступник начальника відділу кадрів
Запорізького національного університету

Драєвська Я. М.